

*Pereiaslav Studies
in Linguistics and Linguodidactics*

*Переяславські студії
з лінгвістики та лінгводидактики*

*Issue 4(1)
Випуск 4(1)*

УДК 81'25:316.77
С 91

Засновник:
УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В ПЕРЕЯСЛАВІ

ISSN 3041-1106 (Online)

Періодичність: 2 рази на рік
Видається з 2023 року

Переяславські студії з лінгвістики та лінгводидактики: зб. наук. праць. Серія «Філологія». Переяслав: Домбровська Я. М., 2026. Вип. 4(1). 295 с.

Затверджено до друку Вченою радою Університету Григорія Сковороди в Переяславі
(протокол № 9 від 15 квітня 2026 р.)

Головний редактор:

д-р філол. наук, проф. Мізін К. І. (Переяслав, Україна).

Заступник головного редактора:

канд. філол. наук, доц. Летюча Л. П. (Переяслав, Україна).

Випускові редактори:

Серія «Філологія»: канд. пед. наук, доц. Костик Є. В. (Переяслав, Україна);

Серія «Методика навчання іноземних мов і перекладу»: канд. пед. наук, доц. Дуброва С. В. (Переяслав, Україна).

Редакційна колегія:

Серія «Філологія»

д-р філософії, проф. Біволяру А. (Бухарест, Румунія);

д-р філософії, проф. Благак Б. (Лінц, Австрія);

д-р філософії, проф. Дель Гаудіо С. (Салерно, Італія);

д-р філософії, асоц. проф. Капранов О. (Осло, Норвегія);

д-р філософії Немцова Б. (Пльзень, Чехія);

д-р філол. наук, проф. Потапенко С. І. (Київ, Україна);

д-р філол. наук, проф. Славова Л. Л. (Київ, Україна);

канд. філол. наук, доц. Скляренко О. Б. (Переяслав, Україна);

д-р філол. наук, проф. Тютюнник О. М. (Переяслав, Україна).

Серія «Методика навчання іноземних мов і перекладу»

канд. пед. наук, доц. Борисова Н. В. (Переяслав, Україна);

д-р пед. наук, проф. Данилюк С. С. (Черкаси, Україна);

д-р пед. наук, проф. Дмитренко Н. Є. (Вінниця, Україна);

д-р пед. наук, проф. Кулик О. Д. (Переяслав, Україна);

канд. пед. наук, доц. Сердюк Н. Ю. (Переяслав, Україна);

д-р пед. наук, доц. Чайка О. І. (Київ, Україна);

канд. пед. наук, доц. Шемуда М. Г. (Переяслав, Україна).

УДК 81'25:316.77
С 91

ISSN 3041-1106 (Online)

© Електронне видання, 2026
© Автори статей, 2026
© Університет Григорія
Сковороди в Переяславі, 2026

UDC 81'25:316.77
C 91

Founder
HRYHORII SKOVORODA UNIVERSITY IN PEREIASLAV

ISSN 3041-1106 (Online)

Frequency: 2 times per year
Year of Foundation: 2023

Pereiaslav Studies in Linguistics and Linguodidactics: Collection of scientific works.
Series «Philology». Pereiaslav: Dombrovska Ya. M., 2026. Iss. 4(1). 295 p.

The collection of scientific works was approved for publication by the Academic Council
of Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav
(Proceedings No 9 dated April 15th, 2026)

Editor-in-Chief:

Dr.Sc. (Philology), Prof. Kostiantyn Mizin (Pereiaslav, Ukraine).

Managing Editor:

Ph.D. (Philology), Assoc. Prof. Liubov Letiucha (Pereiaslav, Ukraine).

Executive Assistants:

Series «Philology»: Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof. Yevheniia Kostyk (Pereiaslav, Ukraine);
Series «Methods of Teaching Foreign Languages and Translation»: Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof.
Svitlana Dubrova (Pereiaslav, Ukraine).

Editorial Board:

Series «Philology»

Ph.D. (Philology), Prof. Aliona Bivolaru (Bucharest, Romania);
Ph.D. (Philology), Prof. Boris Blahak (Linz, Austria);
Ph.D. (Philology), Prof. Salvatore Del Gaudio (Salerno, Italy);
Ph.D. (Philology), Assoc. Prof. Oleksandr Kapranov (Oslo, Norway);
Ph.D. (Philology) Bohuslava Němcová (Plzeň, the Czech Republic);
Dr.Sc. (Philology), Prof. Serhii Potapenko (Kyiv, Ukraine);
Dr.Sc. (Philology), Prof. Liudmyla Slavova (Kyiv, Ukraine);
Ph.D. (Philology), Assoc. Prof., Olesia Skliarenko (Pereiaslav, Ukraine);
Dr.Sc. (Philology), Prof. Oksana Tiutiunyk (Pereiaslav, Ukraine).

Series «Methods of Teaching Foreign Languages and Translation»

Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof. Nataliia Borysova (Pereiaslav, Ukraine);
Dr.Sc. (Pedagogy), Doz. Oksana Chaika (Kyiv, Ukraine);
Dr.Sc. (Pedagogy), Prof. Serhii Danyliuk (Cherkasy, Ukraine);
Dr.Sc. (Pedagogy), Prof. Natalia Dmitrenko (Vinnytsia, Ukraine);
Dr.Sc. (Pedagogy), Prof. Olena Kulyk (Pereiaslav, Ukraine);
Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof. Nataliia Serdiuk (Pereiaslav, Ukraine);
Ph.D. (Pedagogy), Assoc. Prof. Maryna Shemuda (Pereiaslav, Ukraine).

UDC 81'25:316.77
C 91

ISSN 3041-1106 (Online)

© Electronic Edition, 2026
© Contributors, 2026
© Hryhorii Skovoroda
University in Pereiaslav, 2026

Тетяна Заболотна	Стратегії відтворення британського культурного коду в українському перекладі роману К. Аتكінсон «Розшифровка»	164
Наталія Закордонець, Інна Обіход, Ірина Власюк	Міжкультурна комунікація: духовний вимір та емоційний інтелект у викладанні іноземних мов	175
Дар'я Кучеренко	Особливості відтворення морської термінології в українському перекладі роману Г. Мелвілла «Moby-Dick»	182
Любов Летюча, Ірина Бочарова	Юридична лексика в англійськомовному військовому дискурсі: особливості перекладу	191
Марія Лозицька	Лінгвокультурні характеристики німецьких фразеологізмів із компонентами на позначення родинних відносин	202
Костянтин Мізін	Екстралінгвальні підвалини продуктивності термінів на позначення нео-емоцій: паралелі в англійськомовних і українськомовній культурах	211
Ольга Нежива	Культуроспецифічні реалії у перекладі: між буквальною та адаптацією (на матеріалі англомовних перекладів сучасної української прози)	227
Валерій Савчук	Варіативність комбінування перекладацьких прийомів у німецькому перекладі роману Дж. Р. Р. Толкіна «Хоббіт»	233
Наталія Сердюк, Ірина Хрін	Лінгвокогнітивний аспект іронії в поетичному дискурсі Венді Коуп	243
Олеся Склярєнко	Лексична компетентність перекладача: структура, зміст і механізми формування	253
Людмила Славова	Лінгвістичні маркери ШІ-авторства в міжкультурній комунікації: втрата емоційної суб'єктивності	263
Олеся Федорова	Подолання етнічного ксеноцентризму шляхом виховання у студентів цінностей культурного релятивізму та універсалізму	268
Анна Христюк	Особливості перекладу епітетів у романі Дж. Стейнбека «Грона гніву»	277
Марина Шемуда	Автентичні медіаресурси як інструмент формування критичного мислення в іншомовному освітньому просторі	285

Наталія Закордонець
Інна Обіход
Ірина Власюк

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ДУХОВНИЙ ВИМІР ТА ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Intercultural communication: spiritual dimension and emotional intelligence in foreign language teaching

Анотація: У статті теоретично обґрунтовано роль емоційного та духовного інтелекту у забезпеченні ефективної міжкультурної комунікації у процесі викладання іноземних мов. Проаналізовано сутність міжкультурної комунікації у сучасній педагогіці як інтегративного феномену, що поєднує мовний, емоційний і ціннісно-смысловий компоненти. Розкрито потенціал емоційного інтелекту як чинника розвитку емпатії, саморегуляції та конструктивної взаємодії в освітньому середовищі. Визначено духовний інтелект як смислотворчий рівень особистості, що забезпечує ціннісне осмислення міжкультурної взаємодії. Обґрунтовано доцільність інтеграції зазначених інтелектів у процес іншомовної підготовки як умови формування цілісної міжкультурної компетентності майбутніх фахівців. Результати дослідження підкреслюють необхідність переходу від суто мовно орієнтованого навчання до особистісно та ціннісно орієнтованої педагогіки міжкультурної комунікації.

Ключові слова: міжкультурна комунікація, іншомовна підготовка, емоційний інтелект, духовний інтелект, духовний вимір освіти, педагогічна взаємодія, ціннісно-смыслова освіта, формування особистості, міжкультурна компетентність.

Abstract: The article provides a theoretical substantiation of the role of emotional and spiritual intelligence in ensuring effective intercultural communication in the process of foreign language teaching. The essence of intercultural communication in contemporary pedagogy is analysed as an integrative phenomenon that combines linguistic, emotional, and value-semantic components. The potential of emotional intelligence as a factor in the development of empathy, self-regulation, and constructive interaction in the educational environment is revealed. Spiritual intelligence is defined as a meaning-making level of personality that ensures value-based interpretation of intercultural interaction. The expediency of integrating these forms of intelligence into foreign language education is substantiated as a prerequisite for the development of holistic intercultural competence of future professionals. The findings emphasize the need to shift from purely language-oriented instruction to a personality-oriented and value-oriented pedagogy of intercultural communication.

Key words: intercultural communication, foreign language education, emotional intelligence, spiritual intelligence, spiritual dimension of education, pedagogical interaction, value-semantic education, personality development, intercultural competence.

1. Вступ

Сучасний етап розвитку освіти характеризується посиленням міжкультурної взаємодії, що зумовлює переосмислення цілей і змісту викладання іноземних мов. У цьому контексті іншомовна підготовка розглядається не лише як засіб формування комунікативної компетентності, а як важливий чинник становлення особистості, здатної до ефективного діалогу культур. Дослідження у сфері педагогіки та психології доводять, що ефективність міжкультурної взаємодії значною мірою залежить не лише від рівня мовної підготовки, а й від розвитку емоційного та духовного потенціалу особистості. Сучасний освітній дискурс дедалі більше акцентує увагу на необхідності розвитку особистісних якостей здобувачів освіти, зокрема здатності до емпатії, ціннісного діалогу та осмислення культурного різноманіття. У цьому контексті особливого значення набувають емоційний та духовний інтелект як ключові чинники, які забезпечують глибину міжкультурного порозуміння та формування толерантної поведінки.

Актуальність дослідження зумовлена трансформаційними процесами у сучасному глобалізованому суспільстві, які супроводжуються інтенсифікацією міжкультурних контактів та зростанням вимог до якості іншомовної освіти. У цих умовах традиційні підходи до викладання іноземних мов, орієнтовані переважно на формування лінгвістичної та країнознавчої компетентності, виявляються недостатніми для забезпечення ефективної міжкультурної взаємодії.

Попри значну кількість досліджень, проблема інтеграції емоційного та духовного інтелекту у процес викладання іноземних мов у контексті міжкультурної комунікації залишається недостатньо розробленою. Це зумовлює необхідність теоретичного осмислення їх взаємозв'язку та визначення педагогічних умов ефективного впровадження у лінгводидактичну практику.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування ролі емоційного та духовного інтелекту у забезпеченні ефективної міжкультурної комунікації у процесі викладання іноземних мов. Відповідно до поставленої мети визначено такі завдання: проаналізувати сутність міжкультурної комунікації у сучасній педагогіці; розкрити потенціал емоційно-

го та духовного інтелекту як чинників міжкультурної взаємодії; обґрунтувати можливості їх інтеграції у процес іншомовної підготовки.

2. Матеріали та методи

У межах нашого дослідження ми аналізуємо положення, що сучасна міжкультурна комунікація у викладанні іноземних мов має вийти за межі суто лінгвокраїнознавчого підходу, трансформуючись у площину аксіологічного діалогу. Ми стверджуємо, що ефективна міжкультурна комунікація визначається не лише рівнем мовної точності, а передусім інтеграцією емоційного інтелекту та духовного розвитку особистості. У цьому контексті духовність розглядається нами як мета-компетентність, що дозволяє суб'єкту комунікації ідентифікувати універсальні людські смисли за специфічними культурними кодами. Розвиток емоційного інтелекту у процесі іншомовної підготовки забезпечує перцептивну гнучкість та емпатійну диференціацію, тоді як духовний вимір надає цій взаємодії етичного вектора та ціннісної глибини.

У сучасному освітньому дискурсі міжкультурна комунікація розглядається як одна з ключових компетентностей майбутнього фахівця, що формується у процесі іншомовної підготовки. Водночас редукція цього феномену виключно до рівня мовної компетентності є методологічно обмеженою. Актуальні наукові підходи засвідчують необхідність розгляду міжкультурної комунікації як інтегративного утворення, що поєднує когнітивні, емоційні та духовно-ціннісні компоненти особистості.

У цьому контексті особливого значення набуває концепт духовного інтелекту, який, за Р. Еммонсом, пов'язаний зі здатністю особистості до усвідомлення вищих смислів, трансценденції та інтеграції життєвого досвіду (Emmons, 2000). Подальший розвиток цієї ідеї знаходимо у працях Д. Зогар та І. Маршалл (Zohar & Marshall, 2000), які трактують духовний інтелект як «найвищий рівень інтелекту», що забезпечує цілісність особистості, здатність до ціннісного вибору та осмислення життєвих ситуацій. У площині міжкультурної комунікації це означає, що ефективна взаємодія у багатокультурному середовищі потребує не

лише знання мовних норм, а й сформованості здатності до глибинного розуміння культурних смислів, символів і цінностей.

З огляду на це, доцільним є залучення логотерапевтичної концепції В. Франкла (Frankl, 1988), згідно з якою прагнення до смислу є базовою мотиваційною силою особистості. У контексті іншомовної підготовки це дозволяє інтерпретувати процес навчання не лише як засвоєння мовних структур, але як простір смислотворення, де відбувається формування здатності до відповідального вибору, зокрема у ситуаціях міжкультурної взаємодії та міжособистісних відносин. Це набуває особливої ваги у підготовці до сімейного життя, де комунікація виступає не лише інструментом передачі інформації, але й засобом реалізації духовних цінностей.

Важливим методологічним підґрунтям для інтеграції духовного виміру в освітній процес є теорія трансформативного навчання Дж. Мезірова, яка акцентує увагу на зміні смислових перспектив особистості через рефлексію та дискурс (Mezirow, 2003). Міжкультурна комунікація у цьому аспекті виступає як потужний чинник трансформації, оскільки взаємодія з носіями інших культур стимулює перегляд власних установок, цінностей і переконань. Таким чином, іншомовна підготовка може розглядатися як середовище, у якому відбувається не лише розвиток комунікативних умінь, але й глибинна особистісна трансформація.

У свою чергу, концепція *being-centered leadership*, запропонована Л. Фраєм та М. Крігером, підкреслює значущість багаторівневої структури буття особистості для ефективної взаємодії, включаючи духовний рівень як визначальний (Fry & Kriger, 2009). Перенесення цієї ідеї у педагогічний контекст дозволяє стверджувати, що формування здатності до міжкультурної комунікації передбачає розвиток цілісної особистості, орієнтованої на цінності, смисл і відповідальність.

3. Результати

Сучасні освітні трансформації вимагають від викладача іноземних мов не лише фахової компетентності, а й глибокого ціннісно-смислового фундаменту, що є основою його духовного інтелекту. Якщо емоційний інтелект допомагає студентам долати мовний бар'єр, то духовний інте-

лект, як зазначалося у попередніх розвідках, забезпечує ціннісну стійкість педагога в умовах змін.

Дослідження міжкультурної комунікації у вищій школі вимагає звернення до її внутрішніх, психолого-педагогічних детермінант. Попередні розвідки підтверджують, що освітній процес має потужний потенціал для духовної самореалізації молоді, де вивчення гуманітарних дисциплін стає підґрунтям для глибокого розуміння інших людей (Hruts et al., 2021). У контексті сучасних освітніх трансформацій цей духовний вимір набуває форми ціннісно-сміслового фундаменту, який визначає здатність викладача іноземних мов до адаптації та професійної стійкості (Zakordonets et al., 2025). Відтак, поєднання духовного інтелекту з емоційним складником стає ключовою умовою успішного подолання комунікативних бар'єрів та встановлення діалогу між представниками різних лінгвокультур.

Узагальнюючи зазначені підходи, можна стверджувати, що ефективна міжкультурна комунікація у процесі викладання іноземних мов є результатом не лише сформованості мовної компетентності, але й розвитку емоційного інтелекту та духовного виміру особистості. Така інтеграція забезпечує здатність до конструктивної взаємодії, інтерпретації культурних відмінностей, здійснення ціннісного вибору та побудови гармонійних міжособистісних відносин. У цьому контексті іншомовна підготовка постає як багатовимірний освітній процес, спрямований на формування цілісної, духовно зрілої особистості, здатної до ефективної діяльності у глобалізованому світі.

Важливим аспектом дослідження є визначення критеріїв та показників сформованості емоційного та духовного інтелекту як інтегративних складових міжкультурної комунікації у процесі викладання іноземних мов. У цьому контексті доцільним є розгляд зазначених феноменів як взаємопов'язаних, але автономних структур, що мають власні індикатори прояву.

Критеріальна база емоційного інтелекту включає здатність до емоційної саморегуляції, емпатійного розуміння, а також ефективної міжособистісної взаємодії в умовах культурної різноманітності. Водночас духовний інтелект доцільно оцінювати через рівень сформованості

ціннісно-сміслових орієнтацій, здатність до рефлексії та усвідомлення універсальних гуманістичних принципів. У межах міжкультурної комунікації особливого значення набуває інтегративний показник «аксіологічна чутливість», який відображає здатність суб'єкта комунікації розпізнавати та інтерпретувати ціннісні коди іншої культури без редукції їх до власних етнокультурних установок.

З метою емпіричної верифікації запропонованих положень доцільним є використання комплексу методів, які поєднують психодіагностичні інструменти (опитувальники емоційного інтелекту, шкали емпатії) з якісними методами (рефлексивні есе, аналіз міжкультурних ситуацій, наративні інтерпретації). Такий підхід дозволяє зафіксувати не лише рівень сформованості відповідних компетентностей, але й динаміку їх розвитку в освітньому процесі.

Отже, розробка діагностичного інструментарію забезпечує можливість переходу від теоретичного осмислення ролі емоційного та духовного інтелекту до їх практичного впровадження у лінгводидактичну практику, що, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності міжкультурної комунікації.

4. Висновки

Проведене теоретичне дослідження дозволяє зробити узагальнення щодо ролі емоційного та духовного інтелекту в забезпеченні ефективної міжкультурної комунікації у процесі викладання іноземних мов.

По-перше, встановлено, що міжкультурна комунікація у сучасній педагогічній науці виходить за межі суто мовного обміну інформацією та набуває статусу інтегративного феномену, який охоплює когнітивний, емоційний і ціннісно-смісловий виміри особистості. У цьому контексті іншомовна підготовка постає не лише як процес формування мовної компетентності, а як простір міжкультурної взаємодії та особистісного розвитку.

По-друге, доведено, що емоційний інтелект є важливим чинником ефективної комунікації, бо забезпечує здатність особистості до розпізнавання, розуміння та регуляції емоцій у процесі взаємодії з представниками інших культур. Це сприяє зниженню комунікативних

бар'єрів, формуванню емпатії та конструктивного діалогу в освітньому середовищі.

По-третє, обґрунтовано, що духовний інтелект виступає глибинним смислотворчим рівнем особистості, який забезпечує здатність до усвідомлення цінностей, морального вибору та інтерпретації культурних відмінностей у ширшому смисловому контексті. У поєднанні з емоційним інтелектом він формує цілісну основу для гармонійної міжкультурної взаємодії.

По-четверте, встановлено, що інтеграція емоційного та духовного інтелекту в процес іншомовної підготовки сприяє трансформації навчання іноземних мов у багатовимірний педагогічний процес, орієнтований не лише на засвоєння мовних знань і навичок, але й на розвиток особистості студента як суб'єкта міжкультурної комунікації.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що ефективна міжкультурна комунікація у процесі викладання іноземних мов забезпечується синергією мовної компетентності, емоційного інтелекту та духовного розвитку особистості. Це відкриває перспективи подальшого наукового пошуку у напрямі розроблення педагогічних технологій формування цілісної міжкультурної компетентності здобувачів освіти.

REFERENCES

- Emmons, R. A. (2000). Is spirituality an intelligence? Motivation, cognition, and the psychology of ultimate concern. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 10(1), 3–26. https://doi.org/10.1207/S15327582IJPR1001_2
- Frankl, V. E. (1988). *The Will to Meaning: Foundations and Applications of Logotherapy*. New York: New American Library.
- Fry, L. W. & Kriger, M. P. (2009). Towards a theory of being-centered leadership: Multiple levels of being as context for effective leadership. *Human Relations*, 62(11), 1667–1696. <https://doi.org/10.1177/0018726709346380>
- Hruts, H. M., Plavutska, O. P., & Zakordonets, N. I. (2021). The role of pedagogical disciplines in the spiritual self-actualization of student youth. *Innovatsiina pedahohika: naukovyi zhurnal*, 32(1), 184–187. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/32-1.40>
- Mezirow, J. (2003). Transformative learning as discourse. *Journal of Transformative Education*, 1(1), 58–63. <https://doi.org/10.1177/1541344603252172>
- Zakordonets, N., Obikhod, I., & Klymenko, A. (2025). Value-semantic foundations for the development of educators' spiritual intelligence under conditions of educational transformations. *Grail of Science*, 54, 632–634. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.18.07.2025.073>
- Zohar, D. & Marshall, I. (2000). *SQ: Spiritual intelligence, the ultimate intelligence*. Bloomsbury Publishing.